

Έξι μήνες κι έξι μέρες άντεξε το Πορτ Άρθουρ στην πολιορκία των Γιαπωνέζων. Στις 2 Ιανουαρίου του 1905, παραδόθηκε. Ταπεινωμένος στον Ειρηνικό, ο τσάρος Νικόλαος Β΄ ξεκινούσε μια από της χειρότερες χρονιές στην πολυκύμαντη ιστορία της Ρωσίας. Είχε ανέβει στον θρόνο στα 1894, χρονιά σημαδιακή, καθώς τα στρατεύματα του αυτοκράτορα της Ιαπωνίας Μουτσιχίτο έκαναν απόβαση στην Κίνα. Τέσσερα χρόνια αργότερα, την είχαν νικήσει.

Η Κίνα έχασε την Κορέα και τη Φορμόζα. Κι έπρεπε να πληρώσει τεράστια αποζημίωση στους νικητές. Για να βρουν τα απαραίτητα χρήματα, οι Κινέζοι άρχισαν να πουλάνε γη. Η Ρωσία αγόρασε το Πορτ Άρθουρ στη χερσόνησο Λιάο Τουνγκ της Μαντζουρίας, στα ΒΑ της Κίνας.

Ο τσάρος Νικόλαος οχύρωσε το Πορτ Άρθουρ κι επέκτεινε ως εκεί τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο, περνώντας τον μέσα από τη Μαντζουρία. Έτσι, όμως, ερχόταν σε σύγκρουση με τα ιαπωνικά συμφέροντα στον Ειρηνικό, όπου έβαζε πόδι. Οι κινήσεις του αποτελούσαν πρόκληση για τον αυτοκράτορα Μουτσιχίτο, που είχε κάθε λόγο να ανησυχεί, καθώς στον ωκεανό έκοβε βόλτες ο τσαρικός «στόλος του Ειρηνικού». Τα συμφέροντα Ρώσων και Ιαπώνων κυρίως συγκρούονταν στην Κορέα και στην Μαντζουρία.

Η σύγκρουση του γιαπωνέζικου στόλου με τον ρωσικό ήταν τρομερή: Η ναυμαχία έγινε στις 8 Φεβρουαρίου του 1904 και κατέληξε σε θρυλική νίκη για τους Ιάπωνες. Με τον στόλο του τσάρου να αναπαύεται στον βυθό του ωκεανού.

Η ιαπωνική απόβαση στο Πορτ Άρθουρ ξεκίνησε με τυμπανοκρουσίες στις 26 Ιουνίου του 1904. Άρχισε στενή πολιορκία. Οχυρωμένοι από στεριά και θάλασσα, οι Ρώσοι άντεξαν όλες τις επιθέσεις. Την 1η Αυγούστου, όμως, οι Ιάπωνες πήραν τις προχωρημένες γραμμές άμυνας κι έσφιξαν τον κλοιό. Αλληπάλληλα κύματα Γιαπωνέζων ριχνονταν καθημερινά ενάντια στην οχυρωμένη πόλη κι αποκρούονταν με βαριές απώλειες.

Επί ολόκληρους πέντε μήνες το Πορτ Άρθουρ αντιστεκόταν στις εφόδους και η άμυνά του έγινε πρωτοσέλιδο θέμα για τον παγκόσμιο Τύπο, καθώς εκατομμύρια άνθρωποι σ' ολόκληρο τον κόσμο παρακολουθούσαν τις εξελίξεις με θαυμασμό. Ο ηρωισμός δεν ήταν αρκετός για να σωθούν οι Ρώσοι, καθώς η ασφυκτική πολιορκία από στεριά και θάλασσα δεν επέτρεπε τον ανεφοδιασμό τους. Η Ρωσία ήταν πολύ μακριά για να τους βοηθήσει. Την

Κυριακή, 2 Ιανουαρίου του 1905, υπογράφηκε η συμφωνία της παράδοσης. Δέκα μέρες αργότερα, ο Ιάπωνας στρατηγός Τόγκι έμπαινε στην πόλη. Στην Αγία Πετρούπολη, όμως, ο τσάρος είχε άλλα να τον απασχολούν.

Η πείνα και η λαϊκή δυσφορία έφεραν την εξέγερση που εξελίχθηκε σε επανάσταση. 100.000 διαδηλωτές βάδισαν προς τα χειμερινά ανάκτορα της Αγίας Πετρούπολης την Κυριακή, 9 Ιανουαρίου. Η τσαρική φρουρά άνοιξε πυρ. Εκατοντάδες σκοτώθηκαν. Η μέρα αυτή έμεινε στην ιστορία με το όνομα «Ματωμένη Κυριακή». Κι ο τσάρος εξέλαβε την εξέγερση ως ευκαιρία να ξεκινήσει άγρια τρομοκρατία.

Ταυτόχρονα, επιδίωξε να πάρει μια ρεβάνς από τους Ιάπωνες. Δεν του βγήκε. Στο Μούκδεν (σημερινό Σεν Γιαγκ, πρωτεύουσα της Μαντζουρίας), η ρωσική αμυντική γραμμή κατέρρευσε στις 10 Μαρτίου, ενώ Ρώσοι και Ιάπωνες μέτρησαν 120.000 νεκρούς στο πεδίο της μάχης.

Ο τσάρος αποτόλμησε μια ακόμα κίνηση: Έβγαλε στον Ειρηνικό ωκεανό τον ρωσικό στόλο της Βαλτικής. Ο Μουτσουχίτο του έστειλε τον ναύαρχο Τόγκο, επικεφαλής του ιαπωνικού στόλου. Οι δυο στόλοι συναντήθηκαν στη θάλασσα της Τσουσίμα, ανάμεσα στην Ιαπωνία και την Κορέα. Η ναυμαχία έγινε στις 27 Μαΐου του 1905 και κατέληξε σε συντριβή των Ρώσων. Ο πόλεμος τέλειωσε εκεί. Ο Μουτσουχίτο είχε κάθε λόγο να είναι ευχαριστημένος. Όχι, όμως κι ο Νικόλαος.

Λίγες μόνο μέρες μετά την πανωλεθρία στη θάλασσα της Τσουσίμα, τον Ιούνιο του 1905, κάποιοι αξιωματικοί έδωσαν στους ναύτες του θωρηκτού Ποτέμκιν να φάνε το σάπιο κρέας που υπήρχε στο πλοίο, αντί να το πετάξουν. Η ανταρσία ξέσπασε βίαιη, οι αξιωματικοί βρέθηκαν στη θάλασσα, οι ναύτες εξέλεξαν δική τους ηγεσία, όρισαν κυβερνήτη τον σημαιοφόρο Αλεξέγεβιτς και ύψωσαν κόκκινη σημαία, ιδρύοντας πλωτή κομμούνια. Ο Αλεξέγεβιτς οδήγησε το θωρηκτό στην Οδησό, όπου ξεκίνησε γενική απεργία, ενώ κόκκινη σημαία σήκωσε και το εκεί αγκυροβολημένο θωρηκτό Ποβιεντονοσίετς.

Ήταν 29 Ιουνίου του 1905, όταν ανοιχτά της Οδησού φάνηκε ο τσαρικός στόλος με επικεφαλής τον ναύαρχο Κρούγερ. Απέκλεισε το λιμάνι. Το Ποβιεντονοσίετς παραδόθηκε. Η απεργία εκφυλίστηκε. Το Ποτέμκιν διέσπασε τον αποκλεισμό και βγήκε στ' ανοιχτά. Περιπλανήθηκε μερικές μέρες στη Μαύρη θάλασσα και κατέληξε στην Κονσταντζα της Ρουμανίας. Το πλοίο παραδόθηκε στις εκεί αρχές. Η πλωτή κομμούνια έζησε δέκα μέρες. Το φθινόπωρο ξέσπασαν νέες απεργίες. Τον Οκτώβριο, στην Πετρούπολη ιδρύθηκε το πρώτο σοβιέτ (συμβούλιο) των εργατών. Πρόεδρος του έμελλε να εκλεγεί ο Λέων Τρότσκι. Τον

Νοέμβριο, ο Λένιν επέστρεψε στη Ρωσία απ' όπου είχε φύγει το 1900. Τον επόμενο χρόνο δημιουργήθηκε η Δούμα, το πρώτο κοινοβούλιο στην ιστορία της Ρωσίας.

ΤΟ ΦΙΛΜ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ:

Ιανουάριος:

Μετά από τρία θεαλωδή χρόνια στην προεδρία της γαλλικής κυβέρνησης, παραιτήθηκε στις 19 του μήνα ο πρωθυπουργός Αιμίλιος Κομπ. Αν και είχε ξεκινήσει την καριέρα του ως ιεροδιδάσκαλος, ο Κομπ κατόρθωσε, παρά της βίαιες αντιδράσεις του κλήρου, να αφαιρέσει τη δημόσια εκπαίδευση από τα χέρια της Εκκλησίας. Χρησιμοποιώντας ακόμα και τον στρατό και κλείνοντας μοναστήρια, ο μαχητικός πρωθυπουργός πέρασε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δια πυρός και σιδήρου και τελικά την επέβαλε.

Φεβρουάριος:

Ο κατά τους σοσιαλεπαναστάτες «υπ' αριθμόν ένα εχθρός του λαού» μέγας δούκας της Ρωσίας και θείος του τσάρου, Σεργκέι Αλεξάντροβιτς, σκοτώθηκε, στις 17 του μήνα, όταν μια βόμβα προσγειώθηκε στην άμαξά του την ώρα που περνούσε τις πύλες του Κρεμλίνου. Η μεγάλη δούκισσα είχε ειδοποιηθεί να μην τον συνοδεύσει. Ο δούκας ήταν ο κυριότερος σύμβουλος του τσάρου σε ζητήματα «χειρισμού των μαζών» και ουσιαστικά ο υπαίτιος της «Ματωμένης Κυριακής».

Μάρτιος:

Στις 10 του μήνα ξέσπασε στην Κρήτη η επανάσταση στο Θέρισο, στους πρόποδες των Λευκών Ορέων. Επικεφαλής της είναι οι Ελευθέριος Βενιζέλος, Κωνσταντίνος Μάνος και Κωνσταντίνος Χούμης. Χωροφυλακή και αγήματα των ξένων δυνάμεων κινήθηκαν εναντίον τους. Οι επαναστάτες κράτησαν. Μια συνέλευση στις 30 Ιουνίου του 1906, κήρυξε την ένωση. Ο ύπατος αρμοστής πρίγκιπας Γεώργιος αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Νέος ύπατος αρμοστής πήγε ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.

Απρίλιος:

Την ένωσή τους σε ενιαίο κόμμα αποφάσισαν οι εκπρόσωποι των διαφόρων σοσιαλιστικών ομάδων της Γαλλίας, σε ιδρυτικό συνέδριο στο Παρίσι. Το νέο κόμμα εμφανίζεται ως γαλλικό τμήμα της Εργατικής Διεθνούς και είναι συνδεδεμένο με την Συνομοσπονδία Εργατών.

Μάιος:

Μπροστά στο κτίριο της Βουλής δολοφονήθηκε, στις 31 του μήνα, ο πρωθυπουργός Θεόδωρος Δηλιγιάννης. Τον δολοφόνησε ο τρόφιμος χαρτοπαικτικών λεσχών Αντώνης Κωσταγερακάρης, επειδή ο πρωθυπουργός είχε εκφράσει την πρόθεσή του να κλείσει τις χαρτοπαικτικές λέσχες με νόμο. Ο Δηλιγιάννης είχε γεννηθεί το 1826 και εξελίχθηκε σε θανάσιμο πολιτικό αντίπαλο του Χαρίλαου Τρικούπη.

Ιούνιος:

Παγκόσμιο καρτέλ σιδήρου και χάλυβα δημιουργήθηκε, έπειτα από συμφωνία των μεγάλων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον χώρο των σιδηροκατασκευών. Η συμφωνία περιλαμβάνει χωρισμό της υδρογείου σε σφαίρες συμφερόντων, με δέσμευση των εταιρών να μην μπερδεύεται ο ένας στα πόδια του άλλου. Με τον τρόπο αυτόν, οι κατασκευαστές σκοπεύουν να συγκρατήσουν τις τιμές κυρίως στον τομέα των σιδηροτροχιών που βρίσκεται σε μεγάλη άνοδο εξαιτίας της έξαρσης που παρατηρείται στη δημιουργία σιδηροδρόμων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ιούλιος:

Τα καλά και συμφέροντα, για τους Αμερικανούς. Στα πλαίσια της διαμεσολάβησης του υπουργού Στρατιωτικών Ουίλιαμ Ταφτ με στόχο την ειρήνευση μεταξύ Ρωσίας και Ιαπωνίας, συμφωνήθηκε οι Αμερικανοί να αφήσουν πλήρη ελευθερία δράσης των Ιαπώνων στην Κορέα και οι Ιάπωνες να επιτρέψουν πλήρη κατοχή των Φιλιππίνων από τις ΗΠΑ.

Τρία χρόνια αργότερα, ο Ταφτ επρόκειτο να εκλεγεί πρόεδρος των ΗΠΑ.

Αύγουστος:

Τούρκοι άνεργοι βασιβουζούκοι στρατολογήθηκαν από τις ρουμανικές αρχές, ντύθηκαν με ελληνικές φορεσιές και στάλθηκαν στην Μακεδονία με σκοπό να διαπράττουν εγκλήματα που θα φορτώνονταν σε ελληνικά ανταρτικά σώματα, ενώ παράλληλα η επίσημη Ρουμανία

Ξεκίνησε εκστρατεία προσεταιρισμού των κουτσοβλάχων. Αντικειμενικός σκοπός της όλης προσπάθειας είναι η μελλοντική έξοδος της Ρουμανίας στο Αιγαίο. Η προβοκάτσια αποκαλύφθηκε έγκαιρα, ενώ οι κουτσοβλάχοι αρνούνται να συμπράξουν δηλώνοντας ότι είναι και αισθάνονται Έλληνες.

Σεπτέμβριος:

Στις 5 του μήνα, υπογράφηκε η Συνθήκη του Πορτσμάουθ (Νιου Χαμπσάιρ) δίνοντας τέλος στον Ρωσοϊαπωνικό πόλεμο. Με τη μεσολάβηση του προέδρου των ΗΠΑ Θεοδώρου Ρούσβελτ, η Ρωσία παραχωρεί στην Ιαπωνία το Πορτ Άρθουρ χωρίς άλλη πολεμική αποζημίωση.

Θα το ξανάπαιρνε μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο.

Οκτώβριος:

Στις 26 του μήνα, Σουηδία και Νορβηγία υπέγραψαν τη Συνθήκη Διαχωρισμού, ενώ ο βασιλιάς Όσκαρ Β' παραιτήθηκε απ' τον θρόνο της δεύτερης. Η Νορβηγία ανεξαρτητοποιήθηκε. Τον επόμενο μήνα, οι Νορβηγοί επρόκειτο να εκλέξουν βασιλιά τους τον Δανό πρίγκιπα Κάρολο που πήρε το όνομα Χάακον Ζ'. Η Νορβηγία ήταν επαρχία της Δανίας από το 1319 και της Σουηδίας από το 1814.

Νοέμβριος:

Ο Άρθουρ Γκρίφιθ ίδρυσε, στις 28 του μήνα στο Δουβλίνο, το ιρλανδικό πολιτικό κόμμα Σιν Φέιν («Εμείς μόνοι»), δίνοντας πολιτική υπόσταση στο κίνημα των Ιρλανδών για απελευθέρωση από τη Βρετανία. Όργανο του κόμματος είναι η ομώνυμη εφημερίδα, μετεξέλιξη εκείνης που έφερε τον τίτλο «Ενωμένοι Ιρλανδοί». Ανάμεσα στα ιδρυτικά μέλη ήταν και ο Έιμον ντε Βαλέρα, μετέπειτα ηγέτης των Ιρλανδών.

Δεκέμβριος:

Με καθυστέρηση ετών, ο ευεργέτης της ανθρωπότητας Γερμανός γιατρός και μικροβιολόγος Ρόμπερτ Κωχ τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ για το σύνολο της εργασίας του. Ο Κωχ ανακάλυψε τον ομώνυμο βάκιλο που προκαλεί την φυματίωση και εισηγήθηκε μεθόδους αντιμετώπισής της.

(Εθνος της Κυριακής, 4.4.1999) (τελευταία επεξεργασία, 15.6.2009)